

# VALTAVA: Tietorakenteet ja koodistot –projekti

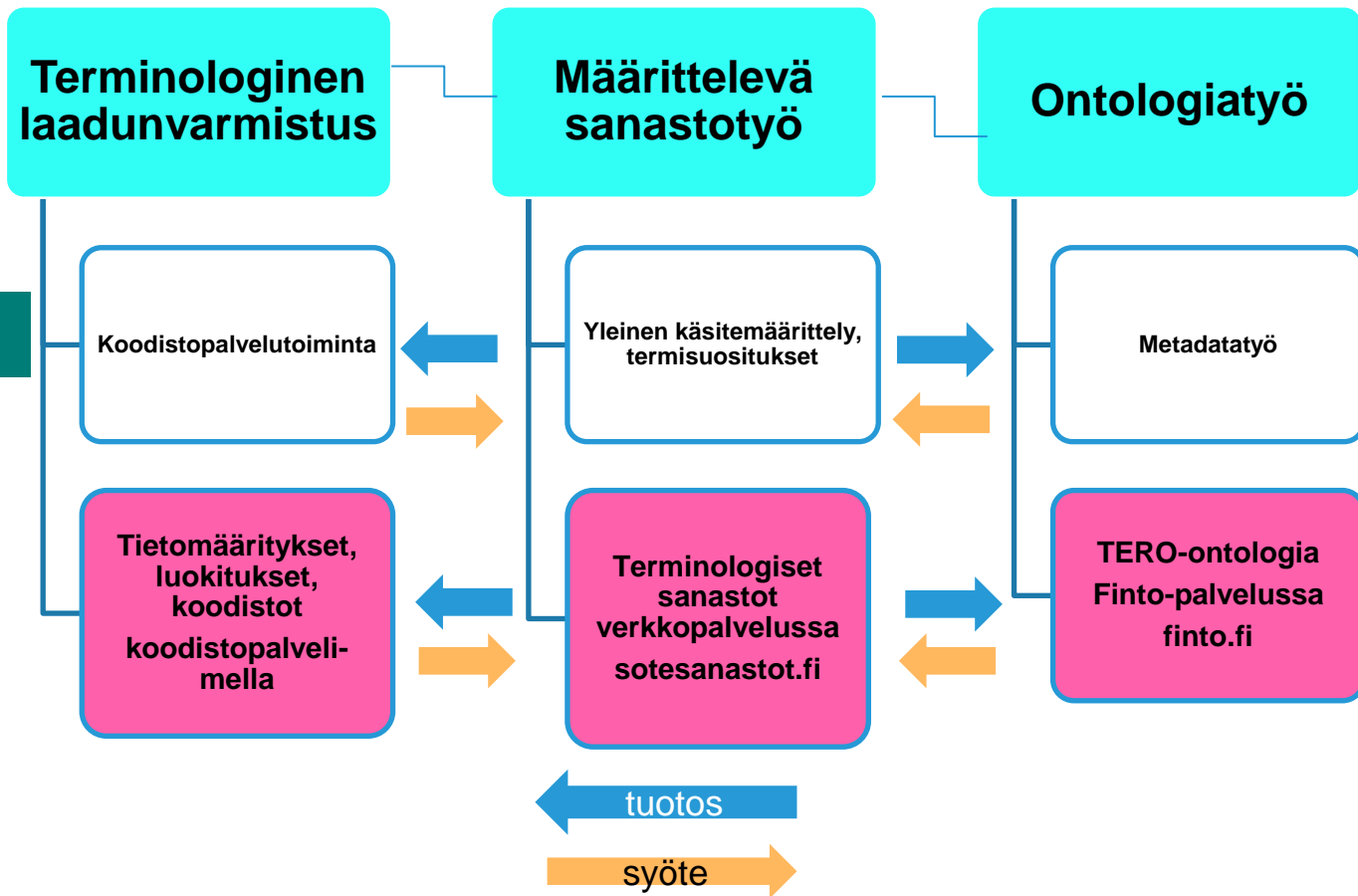
## Sanastot ja käsitteet

Virpi Kalliokuusi, THL/Tietopalvelut-osasto/Tietoarkkitehtuuriimi

Sote-tietoarkkitehtuurin ohjausryhmä 7.12.2021

**Sote-uudistus**  
Toivo-ohjelma

# Sote-tiedonhallintaa tukeva terminologinen työ

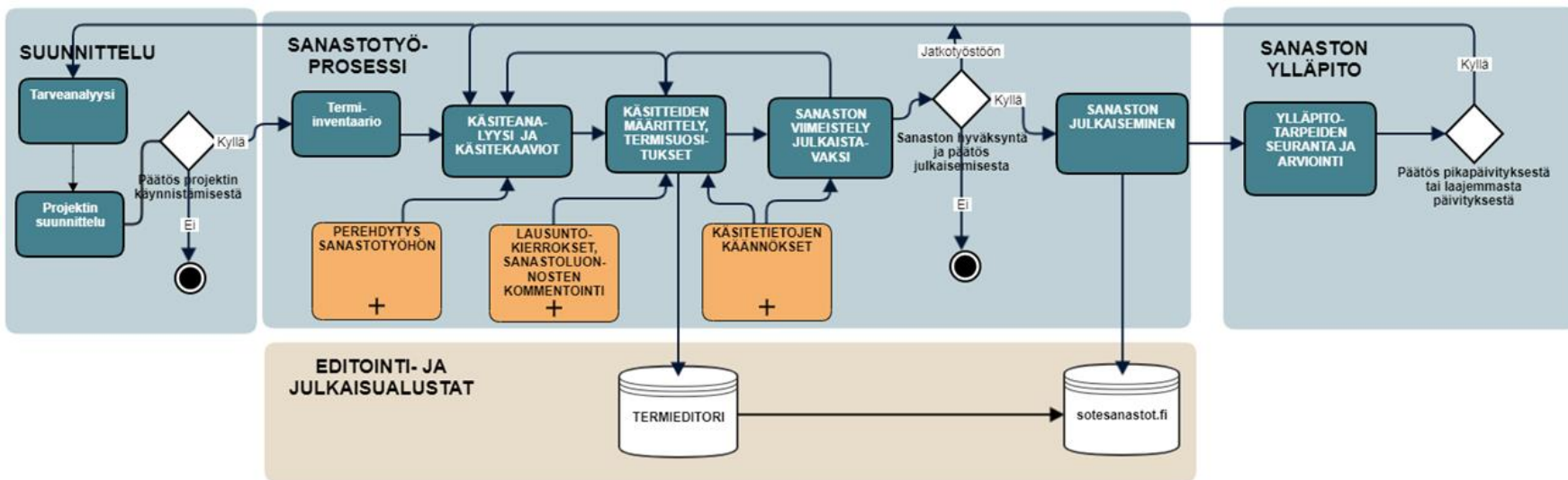




# Sanastotyön hallintamallin kehittäminen

- **Hallintamallia kehitetään 2020—2021 aikana konkreettisen sanastotyön avulla**
  - Työstetään terveydenhuollon tiedonhallinnan keskeistä käsitteistöä
    - Kytkökset: Kanta ja rekisterit –hamonisointi, Perusterveydenhuollon raportoinnin laajennus, Virta-hankkeen projektit
    - Mukana sekä ensiö- että toisiokäytön asiantuntijoita THL:stä ja DigiFinlandista
- **Yleiset tavoitteet:** Projektihallinnosta kohti ”jatkuvan sanastopalvelun” toimintamallia ottaen huomioon sanastotyön projektimainen yleisluonne. Tarvittavien asiantuntijapanosten varmistaminen sanastotyöhön (sanastovastaavat ja muut sanastotyöhön osallistuvat asiantuntijat). Ensiö- ja toisiokäytön näkökulmien huomiointi kaikessa sanastotyössä. Tuotosten ketterämpi julkaiseminen sote-sanastojen verkkopalvelussa.
- **Keskeiset toimijat, roolit ja vastuut:**
  - **Päätöksentekijä / Kohdealueen omistaja:** sanastotyöhön tarvittavien resurssien varmistaminen
  - **Aihealuekohtaiset sanastovastaavat:** sanastotyötarpeiden tunnistaminen ja töiden käynnistäminen (THL)
  - **Terminologit:** sanastotyöprosessien ja työmenetelmien ohjaaminen, käsitteistöjen työstäminen, tuotosten julkaiseminen (THL)
  - **Sanastotyöryhmät:** käsitteistöjen työstäminen, tuotosten hyväksyminen (THL + tarpeen mukaan ulkopuoliset)
  - **Virtuaalisesti toimivat asiantuntijaryhmät:** tuotosten kommentointi (THL + tarpeen mukaan ulkopuoliset)
- **Sovitaan ja kuvataan**
  - Prosessit uusien sanastojen tuottamiseksi ja julkaisemiseksi ja sanastojen päivittämiseksi
  - Menettelyt uusien sanasto- ja käsite-ehdotusten tekemiseksi ja käsittelemiseksi
  - Menettelyt sille, miten sanastotyö jalkautetaan osaksi sote-tietopohjan kehittämistä ja tieto- ja toimintamäärittelyjen valmistelua → **käsitelmäärittelytarpeiden tunnistaminen Valtava-projekteissa on tärkeää!**

# Sanastotyöprosessi: työvaiheet



# Terveydenhuollon tiedonhallinnan sanasto

- Määrittelevä sanasto terveydenhuollon tiedonhallinnan keskeisistä käsitteistä
  - Käsitteiden määrittelyssä otettu huomioon potilastiedon ensisijaisen ja toissijaisen käytön näkökulmat
  - [Luonnos julkaistu sote-sanastojen verkkopalvelussa](#)
  - Laaja kommentointikierros järjestetty syyskuussa 2021; kommenttien läpikäynti menossa
  - Tavoitteena julkaista sanasto suositus-tilassa alkuvuonna 2022
- Työryhmä:
  - THL:n Tietopalvelut-osaston asiantuntijoita (Kanta-kehittämisen ja tilasto- ja rekisteritiedonkeruun tarpeet)
  - Digifinlandin asiantuntijoita (hyvinvointialueiden sote-tietojohdamisen tarpeet)
- Aihealueet:
  - hoitoon, hoitotapahtumaan, hoitjaksoihin, käynteihin ja hoitoprosesseihin liittyviä käsitteitä
  - hoidon tarpeen arviointiin ja hoitoon pääsyyn liittyviä käsitteitä
  - asiakas- ja potilastietoon liittyviä käsitteitä
  - potilasasiakirjakäsitteitä
- Laajuus:
  - noin 60 käsitettä
  - sanastotyö jatkuu vuonna 2022

[← Takaisin](#)

## SANASTO

### Terveystiedonhallinnan sanasto

Julkaistu: 05.02.2021, viimeisin julkaisuversio: 16.09.2021

Terveystiedonhallinnan sanasto sisältää hoitoprosesseihin, hoitotapahtumiin, hoitoon ja potilasasiakirjoihin liittyviä keskeisiä käsitteitä, joita hyödynnetään valtakunnallisissa tieto- ja toimintamäärittelyissä asiakas- ja potilastiedon ensisijaisen ja toissijaisen käytön tarpeissa. Sanastoluonnos on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön Toivo-ohjelman Valtava-hankkeessa, jossa uudistetaan kansallista sote-tietotuotantoa. Toivo-ohjelmassa (Sote-tiedolla johtamisen, ohjauksen ja valvonnan toimeenpano-ohjelma) suunnitellaan ja toteutetaan tiedolla johtamisen käytäntöjä, menetelmiä ja järjestelmiä, jotka mahdollistavat tiedolla johtamisen hyvinvointialueille ja kansallisissa viranomaistyössä. Tiedolla johtaminen tukee sote-uudistuksen keskeisten tavoitteiden toteutumista. Sanastoluonnoksen kommentointikierron on käynnistetty syyskuussa 2021.

#### Sanaston hierarkia

- asiakirja
- diagnoosi
- episoditunnus
- hoidon arviointi
- hoidon saatavuus
- hoidon suunnittelu
- hoidon tarpeen arviointi
- hoidon tavoite
- hoidon toteutus
- hoito
  - ▾ kiireellinen hoito
    - akuuttihoito
    - ensihoito
    - kiireetön hoito
    - omahoito
  - hoitoepisodi
  - hoitoisuus
  - hoitojono
  - hoitoon pääsy
  - hoitosuhde
  - hoitovastuu
  - itsehoito
  - konsultaatio
- kontakti

#### KÄSITE

hoitojakso **LUONNOS**[? Näytä ohjeet](#)

#### Suosittelava termi

fi hoitojakso

#### Määritelmä

fi ajanjakso, jonka terveystiedonhallinnan asiakas tai potilas on kirjattuna avo- tai osastohoidon saajaksi

#### Huomautus

fi Hoitojaksot voivat olla joko avohoitojaksoja tai osastohoitojaksoja. Ne perustuvat aina fyysisiin ja reaaliaikaisiin kontakteihin, jotka voivat olla joko kertaluonteisia tai toistuvia. Hoitojaksot ovat pääsääntöisesti pitkäkestoisia siten, että ne sijoittuvat joko kahden vuorokauden ajalle ja kestävät tällöin vähintään 18 tuntia tai ovat usean vuorokauden mittaisia. Asiakas tai potilas on kirjattuna avo- tai osastohoidon saajaksi yhtäjaksoisesti koko tälle ajalle.

fi Terveystiedonhallinnan tietojärjestelmissä hoitojaksot ovat eräänlaisia palvelutapahtumia, jotka voivat sisältää useita hoitotapahtumia.

#### Hierarkkinen yläkäsite

→ palvelutapahtuma

#### Assosiatiiivinen suhde

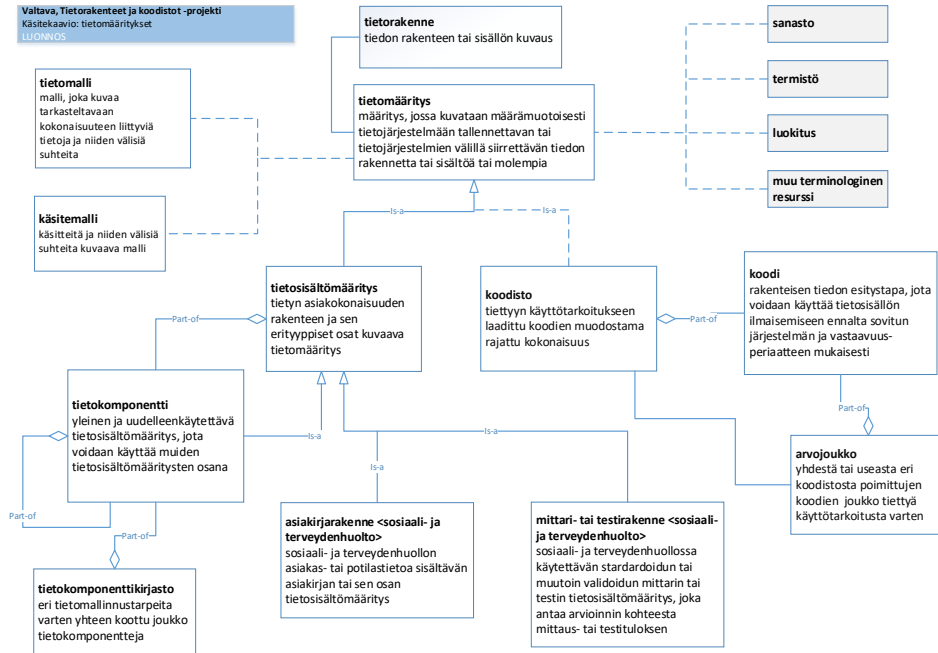
→ potilas

→ terveystiedonhallinnan asiakas

→ kontakti

# Tietomäärittysten peruskäsitteet

Valtava, Tietorakenteet ja koodistot -projekti  
Käsittekaavio: tietomäärittäykset  
LUONNOS



Käsite/termi	Vastine (en)	Määritelmä + huomautus	Lähde	Esimerkkejä käytöstä
tietosisältömäärittäminen (syn. tietosisältö-määrittely)	data structure	tietyin asiakokonaisuuden rakenteen ja sen erittyneet osat kuvaava tietomäärittäminen Huom. Rakenteen eri osat voivat olla esimerkiksi tietoelementtejä.	JM-21.6.2021/TR-27.9.2021 TR-3.11.2021	THL/Tietosisältö: Ajanvaraus, Diagnostiikka, Ensihoito, Fysiologiset mittaukset, Kuvantamistulokset, Lääkemääräykset, Riskitiedot, Rôkotustiedot, Toimintapöytä, Toimintakykyarvio jne.
asiakirjarakenne <sosiaali- ja terveydenhuolto>	document structure	sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- tai potilastietoa sisältävän asiakirjan tai sen osan tietosisältömäärittäminen Huom. Asiakirjarakenteita voivat olla esimerkiksi terveydenhuollon tietosisältömäärittäykset ja lomakerakenteet tai sosiaalihuollon asiakasasiakirjarakenteet.	JM-21.6.2021/TR-27.9.2021 TR-3.11.2021	Adoptiivisuunnitelma Aktiivisuunnitelma Hakemus päihdehuollon palveluun ilmoitus sosiaalihuollon tarpeesta jne. (Yli 200 asiakirjarakennetta)
mittari- tai testirakenne <sosiaali- ja terveydenhuolto>	test structure	sosiaali- ja terveydenhuollossa käytettävän standardoidun tai muotoin validoidun mittarin tai testin tietosisältömäärittäminen, joka antaa arvioinnin kohteesta mittaus- tai testituloksen	JM-21.6.2021/TR-27.9.2021 TR-3.11.2021	THL/Testi - AUDIT - Alkoholin ongelmanratkaisun tunnistaminen 10 kysymyksellä THL/Testi - Dementiariskitesti THL/Mittari - WHODAS 2.0 terveyden ja toimintarajoitteiden arviointimenetelmä
tietokomponentti	core component	yleinen ja uudelleenkäytettävä tietosisältömäärittäminen, jota voidaan käyttää muiden tietosisältömäärittysten osana Huom. Tietokomponentit ovat yleensä toteutusneutraaleja moduuleja, joiden avulla voidaan muodostaa erilaisia tietosisältömäärittämiä.	JM-21.6.2021/TR-27.9.2021 TR-3.11.2021	
tietokomponenttikirjasto	core vocabulary	eri tietomallinnustarpeita varten yhteen koottu joukko tietokomponentteja	TR-3.11.2021	
tietoelementti, tietokenttä	data element, data field	tietosisältömäärittäksen pienin yksilöllinen rakennosa	TR-3.11.2021	

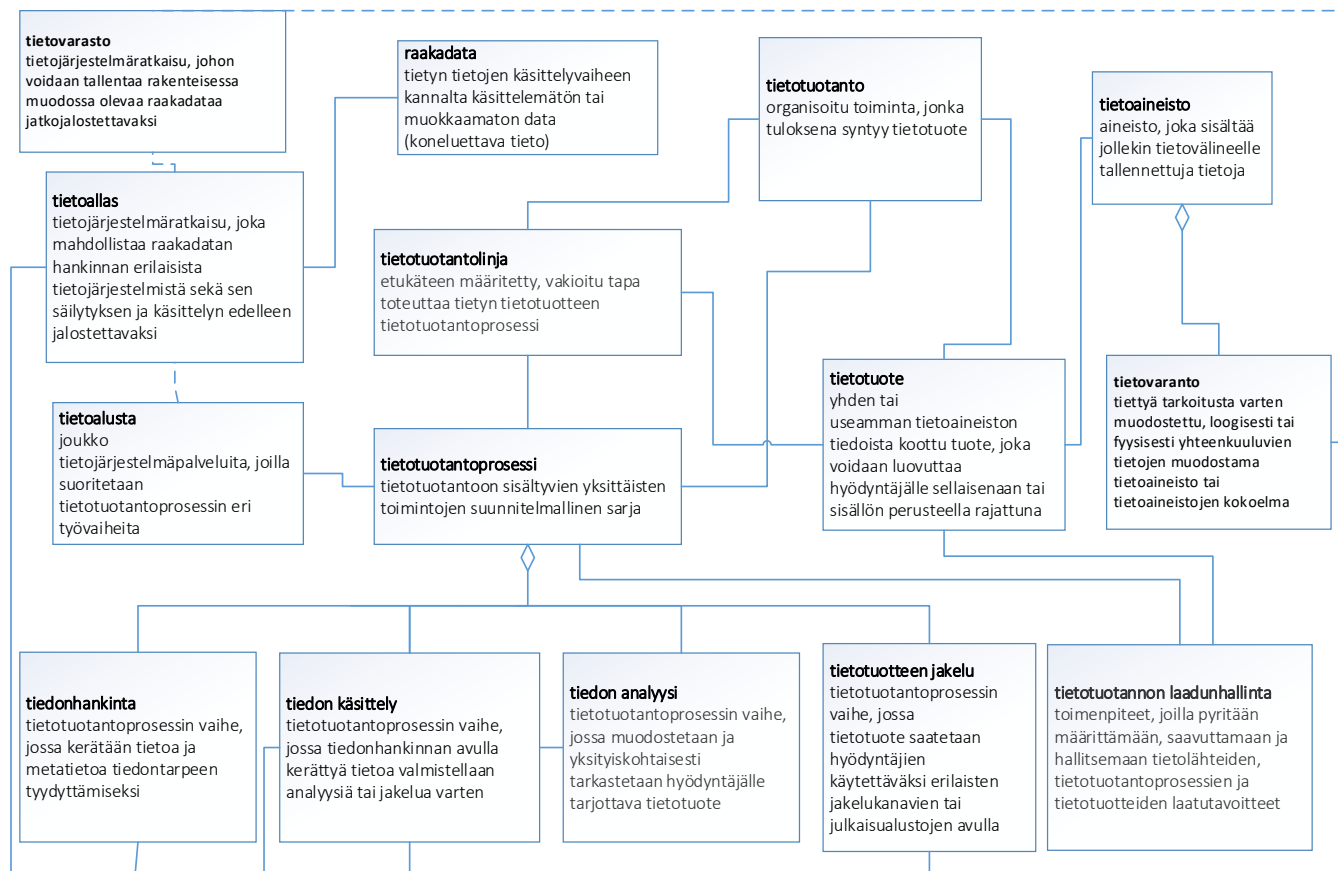
**Työryhmä:** Persephone Doupi, Johanna Eerola, Mikko Härkönen, Virpi Kalliokuusi, Gustav Klingstedt, Matti Korhonen, Minna Liikala, Jari Lehtonen, Juha Mykkänen, Mari Mäkinen, Heikki Virkkunen

**Julkaistaan tietotuotantomallin  
käsi­kirjan seuraavassa versiossa  
2022**

**Sote-uidistus**  
Toivo-ohjelma



# Tietotuotantomalliin liittyviä käsitteitä



[Tietotuotantomallin käsikirja](#)

**Työryhmä:** Antti Luoma, Miia Ryhänen-Tompuri, Johanna Eerola, Virpi Kalliokuusi & käsikirjan valmisteluun osallistuneita asiantuntijoita

# Laaturekisterioppaan keskeiset käsitteet

Käsite	Määritelmä	Lähteet
kansallinen laaturekisteri Ruots. nationell kvalitetsregister	laaturekisteri, jonka rakenne, hallinto ja käyttötarkoitukset noudattavat valtakunnallisesti yhtenäisiä periaatteita	Käsitetyöryhmä
kertakirjaaminen	periaate, jonka mukaan asiakas- ja potilastiedot kirjataan tietojärjestelmään vain kerran, minkä jälkeen ne ovat automaattisesti tietoja tarvitsevien käytössä silloin, kun käyttöoikeus on olemassa Huom. Kertakirjaamisen tavoitteena on, että asiakas- tai potilastyössä kirjatusta tiedosta saataisiin myös esimerkiksi tietojohtamisessa tarvittava rekisteri- ja tilastotieto.	Käsitetyöryhmä
laatuindikaattori	laadun arvioinnissa käytettävä indikaattori Huom. Esimerkki laatuindikaattorista terveydenhuollossa on se, kuinka monta prosenttia lonkkamurtumapotilaista leikataan vuorokauden sisällä (prosessi-indikaattori). Huom. Laatuindikaattoritiedot muodostetaan esimerkiksi seuraavilla mittareilla kerätyn datan perusteella: prosessimittari (esim. hoidon asianmukaisuus ja toteutuminen) ja tulostittari (outcome-mittari).	Käsitetyöryhmä
laaturekisteri Ruots. kvalitetsregister Engl. Quality register	tietovaranto, johon kootaan tietoja asiakkaista tai potilaista, heidän saamastaan hoidosta tai palvelusta ja saavutetuista tuloksista sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen saatavuuden, yhdenvertaisuuden, vaikuttavuuden, turvallisuuden ja kustannusvaikuttavuuden seuraamiseksi, vertailemiseksi ja arvioimiseksi Huom. Laaturekisterillä tarkoitetaan rekisteriä, jonka tietoja käytetään tietyn sairauden hoidon tai tietyn hoitomenetelmän taikka sosiaalipalvelun arvioimiseen. Rekisteriin tallennetaan sairauteen ja hoitomenetelmään tai sosiaalipalvelun toteuttamiseen liittyviä välttämättömiä henkilötietoja. Lisäksi rekisteriin saa tallentaa tiedot hoidosta tai palvelusta vastanneesta toimintayksiköstä ja sen toteuttaneista henkilöistä hoidon tai palvelun laadun arvioimiseksi. (Laki Terveyden ja hyvinvoinnin lauksesta, 51 §)	Käsitetyöryhmä
laaturekisterin kattavuus (peittävyys)	laaturekisterin ominaisuus, joka kuvaa sitä, miten hyvin rekisteriin sisällytettäväksi suunniteltu populaatio on edustettuna laaturekisterissä	Käsitetyöryhmä
laaturekisterin tietosisältö	laaturekisteriin kerättäväksi määriteltyjen tietojen joukko Huom. Laaturekisterien tietosisältöjen määrittelyssä hyödynnetään valtakunnallisesti yhtenäisiä asiakas- ja potilastietorakenteita.	Käsitetyöryhmä
laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä, toisilaki	laki, jossa säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa tallennettujen henkilötietojen käytöstä tieteelliseen tutkimukseen, tilastointiin, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan, opetukseen, tietojohtamiseen, viranomaisohjaukseen ja -valvontaan sekä viranomaisten suunnittelu- ja selvitystehtäviin	Finlex
mittarin reliabiliteetti	mittarin ominaisuus, joka ilmaisee sen, miten täsmällisesti käytetty menetelmä mittaa haluttua ilmiötä silloin, kun	Käsitetyöryhmä

**Työryhmä:** Antti Malmivaara, Tomi Mäki-Opas, Paulus Torkki, Virpi Kalliokuusi, Johanna Eerola, Leena Nuorteva, Miia Ryhänen-Tompuri, Tapio Gauffin, Jonna Salonen

**Julkaistaan laaturekisteri-oppaassa 2022**

**Sote-uudistus**  
Toivo-ohjelma

# Sote-sanastot

Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan sanastot



Haku



Sanastot



Palaute

Sote-sanastot on verkkopalvelu, jossa julkaistaan sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnassa tarvittavia sanastoja. Palvelun avulla voi hakea tietoa käsitteistä ja niiden termisuosituksista ja määritelmistä. Verkkopalvelu on tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan asiantuntijoille ja tietojärjestelmäpalvelujen kehittäjille. Palauteet Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitäjille palautelomakkeella.

Palvelu toimii Chrome-, Safari- ja Edge-selaimien uusimmilla versioilla.

**LISÄTIETOJA:** [Sote-tiedonhallinta/Sanastotyö](#)  
**SANASTOJEN KÄYTTÖEHDOT:** [CC BY 4.0 -lisenssi](#)  
**VERKKOPALVELUN LÄHDEKOODI:** [EUPL-1.2 -lisenssi](#)

**TEKNINEN TUKI:** [ittuki.sotesanastot@thl.fi](mailto:ittuki.sotesanastot@thl.fi)

## Sanastot

Hae sanaston nimellä

Sanasto	Kuvaus	Kieli
<a href="#">Kanta-sanasto</a>	Sanasto sisältää Kanta-palveluihin liittyviä keskeisiä käsitteitä termeineen, määriteltävineen ja kielenkäyttösuosituksineen. Sanaston ylläpidosta vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ja se on laadittu yhteistyössä Kelan ja STM:n asiantuntijoiden kanssa.	<a href="#">fi</a> <a href="#">sv</a>
<a href="#">Sosiaalialan tiedonhallinnan sanasto</a>	Sanasto sisältää sosiaalihuollon palvelutehtäviin, palveluihin ja palveluprosesseihin sekä asiakastiedon dokumentointiin ja asiakkaiden taloudelliseen tilanteeseen liittyviä keskeisiä käsitteitä termeineen ja määriteltävineen. Sanaston ylläpidosta vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ja se on laadittu yhteistyössä Sanastokeskus TSK:n terminologien kanssa.	<a href="#">fi</a> <a href="#">sv</a>
<a href="#">Lääkityksen sanasto</a>	Sanasto sisältää lääkityksen valtakunnalliseen tiedonhallintaan ja rakenteisiin tietoihin liittyviä keskeisiä käsitteitä termeineen ja määriteltävineen. Sanaston ylläpidosta vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ja se on laadittu osana lääkitystietojen kansallista määrittelyprojektia. Sanastoluonnoksen kommentointikierron on käynnistetty syyskuussa 2021.	<a href="#">fi</a>
<a href="#">Käytöhallinnan sanasto</a>	Sanasto sisältää käsitteitä termeineen ja määriteltävineen erityisesti tietojärjestelmien käytöhallinnan, henkilötietojen käsittelyn, tunnistautumisen, tietosuojan, tietoturvan ja lokitietojen aihealueilta. Sanaston ylläpidosta vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ja se on laadittu osana sote-käytöhallinnan kansallista määrittelyprojektia.	<a href="#">fi</a> <a href="#">sv</a> <a href="#">en</a>
<a href="#">Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen keskeiset käsitteet</a>	Sanasto sisältää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä määriteltävineen ja termisuosituksineen suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Sanasto on tarkoitettu erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäätäjille, palvelujärjestelmän johtamisesta, ohjauksesta ja valvonnasta vastaaville viranomaisille, sosiaali- ja terveyspalvelujen parissa työskenteleville ammattihenkilöille, sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ja viestinnän asiantuntijoille sekä kääntäjille. Sanasto on laadittu yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, Terveyden ja	<a href="#">fi</a> <a href="#">sv</a> <a href="#">en</a>

- aikuisen perusmenot
- ▶ ammattihenkilö
- ▶ asia
- ▶ asiaan osallinen
- ▶ asiakas
- ▶ asiakaskertomus
- ▲ asiakirja
  - ▲ asiakasasiakirja
    - ▲ sosiaalihuollon asiakasasiakirja
      - asia-asiakirja
      - asiakkuusasiakirja
      - oikeusgeneettisen isyystutkimukser toimintakykyarvio
  - ▲ asiakirjatyypit
    - ▶ tarkennettu asiakirjatyypit
    - ▲ yleinen asiakirjatyypit
      - ▶ arvio
      - ▲ asiakaskertomusmerkintä
        - merkintä asiakasta koskevien tietoj merkintä asiakastietojen luovuttam merkintä asiakkaalle tehdystä tutkir merkintä asiakkaan arjesta merkintä asian vireilletulosta merkintä neuvottelun, tapaamisen t merkintä neuvottelusta merkintä ohjauksesta ja neuvonnas merkintä rajoitus-toimenpiteestä merkintä sosiaaliamiehen toimin merkintä sosiaalipalvelun alkamis: merkintä sosiaalipalvelun päättymi: merkintä tapaamisesta tai yhteyden merkintä terapeuttisesta työskentel merkintä toimintakyvystä merkintä tuomioistuimen ratkaisust muu asiakaskertomusmerkintä
    - ▲ hakemus
      - adoption vahvistamishakemus
      - haastehakemus
      - hakemus hallinto-oikeudelle lapsen

## Termisuositukset

### Suosittava termi

- fi kuulemisasiakirja
- sv samrådshandling

### Hylättävä termi

- fi kuulemiskertomus

### Määritelmä

- fi sosiaalihuollon asiakasasiakirja, johon palvelunantaja kirjaa asianosaisen tai asiaan osallisen ilmaiseman mielipiteen joko hallintolaissa säädetyn kuulemisen tai muun mielipiteen selvittämisen perusteella viranomaisen ratkaistavana olevasta asiasta ja tarvittaessa henkilön selityksen sellaista seikoista, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun
- sv klienthandling inom socialvården med vilken en part eller delaktig i ärendet utifrån antingen ett hörande i enlighet med förvaltningslagen eller annan utredning av personens åsikt uttrycker sin åsikt i ett ärende som en myndighet ska avgöra och vid behov ger en förklaring till sådana faktorer som kan försvåra avgörandet av ärendet

### Huomautus

- fi Asianosaisen kuulemisesta säädetään hallintolaissa (434/2003). Hallintolain mukaan hallintoasiassa asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Lastensuojelussa kuultavia voivat olla sekä asianosaiset että asiaan osalliset.
- fi Sosiaalihuollon asiakasasiakirjatyypiluokitus: yleinen asiakirjatyypit
- sv Förvaltningslagen (434/2003) innehåller bestämmelser om hörande. Enligt förvaltningslagen är part i ett förvaltningsärende den vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller. Inom barnskyddet kan ett hörande omfatta både parterna och personer som är delaktiga i ärendet.
- sv Klassificering av klienthandlingstyp inom socialvården: allmän handlingstyp

### Käsitekaavio

- fi Sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen yleiset asiakirjatyypit ja Kuulemisasiakirjat

### Hierarkkinen yläkäsite

- yleinen asiakirjatyypit
- sosiaalihuollon asiakasasiakirja

### Assosiativinen suhde

- hallintoasia
- kuuleminen
- asianosainen

**Käsitteen määritelmä:** yksilöi käsitteen rajaamalla käsitteen alaan kuuluvat reaali maailman ilmiöt; erottaa käsitteen lähikäsitteistä kuvaamalla suhteet muihin käsitteisiin

**Huomautus:** määritelmää täydentävät lisätiedot

**Linkki käsitekaavioon**

**Suhteet muihin käsitteisiin**